

чити, що одні вчені визначають правове й адміністративно-правове забезпечення через його статичні елементи, другі – через динамічні, треті – із врахуванням обох цих складових. У межах динамічного підходу запропоновано під адміністративно-правовим забезпеченням децентралізації виконавчої влади розуміти регламентовану адміністративним законодавством діяльність органів публічної адміністрації, спрямовану на реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Проаналізовано розвиток адміністративно-правового та інституційного забезпечення реалізації реформи територіальної організації влади на засадах децентралізації. Встановлено, що впродовж 2014 – першої половини 2018 рр. прийнято низку законодавчих та підзаконних нормативних актів, що врегулювали проблемні питання процесу формування та розвитку об'єднаних територіальних громад. Визначені проблемні питання, які потребують вирішення для успішного продовження реформи. Сформульовані певні пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення децентралізації виконавчої влади.

Ключові слова: правове забезпечення, адміністративно-правове забезпечення, децентралізація виконавчої влади, об'єднані територіальні громади, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування.

Kysil L. Decentralization of executive power as an object of administrative and legal support

The author considers scientific approaches to understanding the concept of «administrative and legal provision» and analyzes the content of decentralization of executive power. It has been established that there is no single view on the concept of both legal and administrative legal support in science.

Analyzing existing scientific positions, it can be noted that some scientists define legal and administrative legal support through its static elements only, others – through its dynamic elements only, and still others – taking into account both these components. Within the framework of the dynamic approach, it is suggested that administrative decentralization of the executive power should be understood as the activity of public administration bodies regulated by administrative legislation aimed at reforming local self-government as well as territorial organization of power.

The author also analyzes development of administrative, legal and institutional support of the implementation of the reform of the territorial organization of power on the basis of decentralization. It is concluded that during 2014 – the first half of 2018 some of legislative and subordinate normative acts were approved aimed at regulation key problematic issues of the formation and development of the united territorial communities. Identified problematic issues that require a solution for the successful continuation of the reform. Certain proposals have been formulated to improve legal regulation of the administrative functions of decentralization of executive power.

Key words: legal support, administrative and legal support, decentralization of executive power, united territorial communities, executive authorities, local self-government bodies.

УДК 342

*Наталія Миколаївна Корнієнко-Зенкова,
головний консультант секретаріату
Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики та правосуддя,
аспірантка Київського університету
туризму, економіки і права*

СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ПЕРЕДУМОВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ ЗНАТИ СВОЇ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Постановка проблеми. У системі конституційних прав людини і громадянина в Україні важливе значення належить гарантованому ст. 57 Конституції України праву кожного знати свої права та обов'язки, конституційна гарантія якого передбачає необхідність створення державою та іншими суб'єктами належних умов його реалізації. Це впливає, з одного боку, з конституційного визначення України як правової держави, а з другого – з її зобов'язань перед міжнародним співтовариством, згідно з якими законодавчими, адміністративними та іншими відповідними заходами мають створюватися і забезпечуватися *передумови реалізації* гарантованого ст. 57 Конституції України права людини знати свої права та обов'язки. Водночас *форми* забезпечення таких передумов, як свідчить практика, можуть бути різними, що потребує їхнього вивчення і теоретичного узагальнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню форм забезпечення передумов для реалізації конституційного права людини знати свої права та обов'язки, як показує аналіз вітчизняної наукової літератури, спеціальних публікацій не присвячено.

Метою статті є аналіз практики створення державою передумов для реалізації конституційного права людини знати свої права та обов'язки з урахуванням вимог відповідних міжнародно-правових документів щодо відповідних зобов'язань держави.

Основні результати дослідження. У грудні 1998 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) прийняла Декларацію про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини і основні свободи (далі – Декларація) [1].

У Декларації зазначається, що основна відповідальність й обов'язок заохочувати та захищати права людини й основні свободи лежить на державі. У ній також закріплено право й обов'язок окремих осіб, груп та асоціацій сприяти більш глибокому осмисленню прав людини на національному і міжнародному рівнях. У статті 2 встановлено, що кожна держава здійснює такі законодавчі, адміністративні та інші заходи, які необхідні для забезпечення ефективних гарантій прав і свобод, згаданих у Декларації.

Відповідно до ст. 14 Декларації держава несе відповідальність за прийняття законодавчих, судових, адміністративних або інших належних заходів з метою *сприяння розумінню усіма особами*, які перебувають під її юрисдикцією, своїх цивільних, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. Такі заходи включають передусім публікацію і широке розповсюдження національних законів і положень, а також основних міжнародних договорів про права людини.

Згідно зі ст. 15 Декларації держава несе відповідальність за заохочення і сприяння викладанню прав людини та основних свобод на всіх рівнях освіти і за забезпечення включення всіма особами, відповідальними за підготовку юристів, співробітників правоохоронних органів, державних службовців та військовослужбовців у свої навчальні програми відповідних елементів викладання прав людини.

На наше переконання, шляхом сприяння розумінню кожним своїх цивільних, політичних та інших прав зазначеними законодавчими, адміністративними, судовими й іншими *належними* заходами мають створюватися і забезпечуватися *передумови реалізації* гарантованого ст. 57 Конституції України права людини знати свої права та обов'язки. Водночас *форми* забезпечення таких передумов, як свідчить практика, можуть бути різними. До них, зокрема, належать заходи у зв'язку з проведенням Всеукраїнського тижня права.

Згідно з Указом Президента України від 8 грудня 2008 р. № 1149/2008 «Про Всеукраїнський тиждень права», враховуючи важливе значення правової освіти в розбудові України як правової держави, з метою виховання у громадян поваги до закону і прав людини, з нагоди 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини було започатковано проведення Всеукраїнського тижня права. Він проводиться щороку впродовж тижня, що включає 10 грудня – День прав людини, який відзначається в Україні на згадку проголошення Загальної декларації прав людини Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. Цим Указом Кабінету Міністрів України було доручено «щороку розробляти та затверджувати до 1 жовтня плани заходів з проведення Всеукраїнського тижня права» [2].

День прав людини, що відзначався у 2008 р., проходив під гаслом «Гідність і справедливість для всіх нас». Надалі, починаючи з 2009 р., Кабінет Міністрів України затверджував заходи, якими передбачалося:

- проведення в навчальних закладах Всеукраїнського уроку «Права людини» з нагоди проголошення Загальної декларації прав людини;
- проведення у навчальних закладах, закладах культури, закладах для дітей і молоді, військових частинах тематичних заходів інформаційного, освітнього та виховного характеру (лекції, бесіди, зустрічі за круглим столом, конкурси, ігри, змагання тощо), спрямованих на підвищення рівня правової культури, поширення знань про права і свободи людини і громадянина та набуття навичок в їх застосуванні;
- організація виступів у засобах масової інформації з питань реалізації та захисту прав людини;
- проведення з працівниками підприємств, установ та організацій навчань, лекцій, бесід з питань реалізації і захисту прав людини з метою підвищення загального рівня правової культури та набуття громадянами необхідного рівня правових знань;

- організація роз'яснювальної роботи серед ув'язнених та засуджених щодо гарантій прав і свобод людини, проведення в установах виконання покарань бесід, лекцій з питань реалізації і захисту прав людини;
- проведення науково-практичних конференцій, семінарів, дискусій, круглих столів, майстер-класів провідних юристів за проблематикою прав людини, за участю представників органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, народних депутатів України, діячів науки і культури тощо;
- організація книжкових виставок, презентацій видань про права людини та іншої правової літератури, ознайомлення з їх матеріалами; оформлення у навчальних закладах, військових частинах, закладах культури, інших установах й організаціях тематичних стендів;
- організація показу художніх і документальних фільмів про права людини та правозахисну діяльність в Україні.

Такі заходи, безперечно, мають так чи інакше сприяти розумінню кожним своїх прав, а отже, створюють інформаційні, освітні, виховні і практичні *передумови* для реалізації гарантованого Конституцією України права людини знати свої права та обов'язки. Водночас зазначені форми забезпечення таких передумов хоч і мають систематичний характер, однак є переважно *коротко-терміновими*, оскільки розраховані на тижневий період. Однак до переліку цих заходів включалися і такі як «забезпечення через мережу громадських приймальень та юридичних клінік надання безоплатної первинної правової допомоги громадянам, насамперед малозабезпеченим верствам населення», хоча це не є тимчасовим заходом, а становить постійну діяльність громадських приймальень і юридичних клінік.

Більш тривалими, фактично *безстроковими* формами можна вважати, наприклад, видання спеціалізованої цільової освітньої та науково-практичної літератури: підручників, навчальних посібників, тематичних практичних та науково-практичних коментарів законодавства з різних питань тощо.

Як приклад можна навести видання посібника про права людини для дітей, що «містить аналіз десяти основоположних прав людини, історію та особливості їх виникнення та еволюції, зміст кожного з прав, а також загальну характеристику відповідальності за їх порушення». У ньому розкриті такі права, як право на життя, право на гідне та рівне ставлення, право на свободу і особисту недоторканність, право на особисте життя, право на власність, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право на свободу світогляду і переконання, право на освіту та право знати свої права.

Посібник розроблений на основі інтерактивної методики з урахуванням потреб дітей молодшого та старшого шкільного віку. Особливу увагу приділено практичним вправам, що покликані допомогти дітям розібратися у сутності прав людини на практиці та закріпити отримані знання й навички. У посібнику також вміщено тексти міжнародних та українських нормативно-правових актів, які сприятимуть кращому розумінню інструментів захисту прав людини [3].

Взагалі шкільна освіта в галузі прав людини, на нашу думку, становить чи не найбільш важливу і необхідну форму створення й забезпечення передумов для реалізації конституційного права людини знати свої права та обов'язки.

З приводу цього варто звернути увагу на таке. Відповідно до Всесвітньої програми ООН з освіти в галузі прав людини, а також Хартії Ради Європи про виховання демократичної громадянськості й освіти в галузі прав людини уряди повинні забезпечити інтеграцію освіти в галузі прав людини до систем шкільної освіти [4].

У зв'язку з цим Бюро Організація з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ) розробило Керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи [5]. У Передмові вказаного документа зазначено, що «школи повинні стати місцем, де з повагою ставляться до гідності кожної дитини і де знання про права людини пов'язані з можливістю дізнатися про їхнє застосування у повсякденному шкільному житті. У межах навчання правам людини молоді люди повинні мати можливість випробувати на практиці знання та навички, які дозволять їм користуватися своїми правами, а також поважати і захищати права інших людей».

Керівні принципи з освіти в галузі прав людини, за словами Директора Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини Я. Ленарчича, були підготовлені за результатами широко-масштабних консультацій за участю вчителів та їхніх об'єднань, фахівців з підготовки педагогів, адміністраторів навчальних закладів, представників міжурядових організацій і національних інститутів з прав людини, маючи на меті сприяти системному та ефективному вивченню прав людини молоддю. Вони можуть виявитися корисними у різних контекстах, пов'язаних зі шкільною освітою: наприклад, можуть допомогти вчителям і шкільним адміністраторам включити питання, теми та заходи, пов'язані з правами людини, у вже чинні навчальні програми або ж врахувати їх при розробці нових предметів. Вони можуть стати інструментом неформального навчання молоді, яке організовують неурядові організації, або яке відбувається у межах позакласних заходів у школі. Керівні принципи також можуть слугувати ресурсом для законодавців при підготовці проектів нових законодавчих актів, які стосуються підвищення кваліфікації вчителів, а також при розробці заходів з оцінювання якості освіти [5, с. 9–10].

Обґрунтовуючи необхідність освіти в галузі прав людини в середній школі, автори Керівних принципів зазначають про таке. Відповідно до міжнародного права держави зобов'язані поважати, захищати і дотримуватися прав людини, а також забезпечувати зміцнення поваги до прав людини і основоположних свобод через систему освіти. Зобов'язання ОБСЄ наголошують на основоположному характері освіти в галузі прав людини і визнають важливість навчання молоді правам людини й основоположним свободам. Декларація ООН щодо освіти та навчання у галузі прав людини ще раз підтвердила необхідність доступу до освіти в цій сфері.

Система шкільної освіти відіграє головну роль у підготовці молоді до розуміння й усвідомлення цінності прав людини, а також до відстоювання прав. У зв'язку з цим вчителям і всьому персоналу шкіл необхідно пройти підготовку в галузі прав людини, а також опанувати методи, за допомогою яких освіта в галузі прав людини може здійснюватися у школах. Навчання у галузі прав людини повинно наскрізно проходити через усі сфери освітнього процесу, починаючи з програм раннього розвитку дітей та дошкільної освіти.

Важливість проведення занять із прав людини саме з учнями середніх шкіл була визнана в зобов'язаннях ОБСЄ. Держави – учасниці ОБСЄ домовилися «заохочувати обговорення у школах <...> питань розвитку та захисту прав людини та основоположних свобод» і «сприяти розробці ефективних навчальних планів і курсів з прав людини для учнів усіх рівнів».

Перший етап Всесвітньої програми ООН з освіти в галузі прав людини пропонує урядам забезпечити інтеграцію освіти в галузі прав людини до шкільної освіти. Декларація ООН щодо освіти та навчання в галузі прав людини також визначає середню школу основною цільовою аудиторією освіти в галузі прав людини. Подібної позиції дотримуються і регіональні інститути з прав людини, зокрема, Рада Європи, яка прийняла у 2010 р. Хартію про виховання демократичної громадянськості і освіти в галузі прав людини [5, с. 12].

Водночас у створенні передумов для реалізації конституційного права людини знати свої права та обов'язки, на нашу думку, важливо не обмежуватися тільки шкільною освітою в галузі прав людини, якою б важливою не була ця форма. Необхідно доповнювати її ще однією формою *загальної правової освіти* – самоосвітою, у здійсненні якої важлива роль належить *бібліотечним установам*. Так, Управлінням культури Хмельницької облдержадміністрації видані *методичні поради* «Правова освіта – вимога часу». У цьому виданні зазначається, що правова освіта – це вимога часу, що правова держава починається з громадянина, який знає, розуміє і поважає закони своєї країни. А завдання бібліотек – забезпечити вільний доступ кожної молодшої людини до правової інформації, сприяючи розбудові демократичного громадянського суспільства. В умовах становлення України як суверенної і незалежної правової держави особливо важливого значення набуває виховання правової культури у молоді. Правова освіта молоді має здійснюватися в органічному поєднанні з реальними подіями, щоб вона усвідомила свій нерозривний зв'язок з іншими членами суспільства, відчула відповідальність перед державою, громадянами якої вона є [6].

До тих форм, якими створюються та забезпечуються передумови реалізації права людини знати свої права та обов'язки, на наше переконання, слід віднести також *взаємодію держави з відпо-*

відними цільовими національними та міжнародними програмами і проектами, підпорядкованими сприянню захисту прав людини та розбудові в Україні правової держави.

Як приклад, можна вказати на Проект «Права людини в дії» на п'ятирічний період (2017–2022 рр.), що є першою окремою програмою Місії *USAID* в Україні, присвяченою питанням захисту прав людини. Вона має забезпечити реагування на порушення цих прав і надати захисникам прав людини додаткові можливості для їх діяльності за допомогою таких інструментів, як: 1) моніторинг дотримання прав людини, їх обстоювання та захист; 2) ведення стратегічних судових справ у сфері прав людини; 3) просвіта громадян у питаннях прав людини, а також надання їм додаткових можливостей та інструментів для захисту власних прав; 4) правова допомога людям, що постраждали від конфлікту [7].

До цієї категорії можна також віднести проект *USAID* на 2013–2018 рр. «Навчальні програми професійного зростання», який спрямований на те, щоб забезпечити передачу громадянам України нових знань, навичок та підходів, аби сприяти покращенню політичного, суспільного й економічного середовища у країні та підтримати формування мережі фахівців, рівень знань і методи діяльності яких відповідають оптимальній міжнародній практиці [8].

Реалізації вказаної взаємодії держави з національними та міжнародними проектами і програмами має сприяти Національна стратегія у сфері прав людини (далі – Національна стратегія), яку затверджено Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» [9]. Цим Указом також доручено Кабінету Міністрів України розробити План дій щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р. (далі – План дій), а також забезпечувати щороку оприлюднення до 1 листопада звіту про виконання Плану дій за поточний рік.

Імплементация Національної стратегії забезпечується спільними діями державних органів, інститутів громадянського суспільства, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за підтримки ООН, Ради Європи, ОБСЄ та інших міжнародних організацій на всіх етапах розроблення плану дій щодо реалізації її положень, моніторингу та контролю.

Серед інших заходів, затверджених Планом дій, передбачалося підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини. У Національній стратегії констатувалося, що загальний рівень правових знань є незадовільним, оскільки існуючі програми правової освіти не відповідають потребам суспільства та викликам сьогодення. Недостатній рівень обізнаності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, щодо міжнародних стандартів у сфері прав людини призводить до ігнорування цих прав та, як наслідок, порушення принципу верховенства права. У зв'язку з цим було визначено стратегічну мету – «забезпечення кожному можливості доступу до інформації та отримання знань про права, свободи та обов'язки людини і громадянина, механізм реалізації та захисту таких прав і свобод».

У Звіті за результатами моніторингу імплементції Національної стратегії, зокрема, зазначено, що Планом дій передбачалося розроблення у співпраці з міжнародними організаціями, зокрема неурядовими, та затвердження загальнодержавної програми з освіти у сфері прав людини, що містить чітку систему моніторингу та оцінки її виконання.

Станом на I квартал 2018 р. вказану програму не розроблено, створено лише робочу групу з цього питання.

Планом дій також передбачалося включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів теми з міжнародних стандартів у сфері прав людини, а також запровадження регулярного та системного проведення інформаційно-просвітницької роботи в суспільстві, зокрема з використанням альтернативних засобів спілкування та спрощеної мови, для поширення знань про права і свободи людини.

Вказана інформаційно-просвітницька робота, зокрема, передбачала: організацію висвітлення в теле- та радіопередачах питань про права і свободи людини; розроблення та поширення методичних посібників у сфері прав людини, забезпечення розміщення електронних версій зазначених посібників на власних веб-сайтах; проведення конференцій, семінарів, засідань за круглим столом про права і свободи людини; проведення у трудових колективах лекцій про права і свободи людини; надання первинної правової допомоги громадянам у питаннях, що стосуються прав і свобод

людини, громадськими приймальнями з надання первинної правової допомоги, що створені при органах юстиції; проведення тижнів прав людини.

Особливо варто відзначити пункт Плану дій стосовно розроблення законопроекту щодо обов'язкового оприлюднення державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими установами та суб'єктами господарювання в місцях прийому чи обслуговування громадян інформаційних матеріалів щодо їхніх прав, які стосуються сфери діяльності такого органу, установи чи суб'єкта, та контактних даних для звернень у разі їх порушення. На наше переконання, реалізація цього заходу є необхідною і корисною, хоча, на думку Кабінету Міністрів України, відповідального за його реалізацію, виконання такого пункту Плану дій є неактуальним [10].

Щодо стану виконання Плану дій учасники Меморандуму про співпрацю між представниками громадянського суспільства та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини відзначили, що «складно дати оцінку досягнутого МОН прогресу в підготовці програми освіти в галузі прав людини». Потребує більш системної організації робота з інформування суспільства щодо прав і свобод людини. У підсумку констатується: «Захід виконується не по суті» [11].

На нашу думку, слід погодитися з тим, що діяльності держави зі створення умов гарантування кожному права знати свої права бракує системного і комплексного підходу. Це могло би бути забезпечено за умови організації програмно-цільового управління вказаної діяльності. Така організація повинна забезпечуватися у процесу формування та реалізації відповідної правової політики держави.

Висновки. Враховуючи викладене, зазначимо, що держава здійснює певні кроки щодо створення і забезпечення передумов реалізації гарантованого у ст. 57 Конституції України права людини знати свої права та обов'язки. Водночас діяльність у цій сфері не має системного і послідовного характеру, здійснюється більшою мірою формально, а прийняті рішення досить часто не виконуються. Цьому сприяє недостатній рівень заінтересованості державної влади у зазначеній сфері та пов'язана з цим відсутність належної організації в діяльності органів і посадових осіб державної влади, їх юридичної відповідальності за стан справ у цій важливій сфері відносин.

Використані джерела

1. Декларація про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини і основні свободи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/995_349.
2. Про Всеукраїнський тиждень права : Указ Президента України від 8 грудня 2008 р. № 1149/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149/2008>.
3. *Денисенко Л. В.* Права людини для дітей : посіб. для вчителів та тренерів / Л. В. Денисенко, О. А. Дзюбій. – К. : Час Друку, 2011. – 260 с.
4. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 66/137. Декларація Організації Об'єднаних Націй щодо освіти та навчання у галузі прав людини, 19 грудня 2011 року; Хартія Ради Європи про виховання демократичної громадянськості та освіти в галузі прав людини, затверджена Комітетом міністрів Ради Європи 11 травня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Charter/Charter_brochure_RU.pdf.
5. Керівні принципи освіти в галузі прав людини для системи середньої школи. – К. : ВАІТЕ, 2016. – 52 с.
6. Правова освіта – вимога часу: методичні поради / Упр. культури Хмельниц. облдержадмін. ; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2015. – 24 с.
7. Проект «Реагування на порушення прав людини та забезпечення можливостей громадян і захисників прав людини» («Права людини в дії»). Українська Гельсінська спілка з прав людини 30 вересня 2017 року – 30 вересня 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/democracy-human-rights-and-governance>.
8. Навчальні програми професійного зростання World Learning/Project Harmony/Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні 3 квітня 2013 року – 2 квітня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/democracy-human-rights-and-governance>.
9. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини : Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/501/2015>.
10. Звіт про виконання плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minjust.gov.ua/section_548.
11. Звіт за результатами моніторингу імплементації Національної стратегії у сфері прав людини (І квартал 2016 року). Підготовлений учасниками Меморандуму про співпрацю між представниками громадянського суспільства та Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини / ред. кол.: Семьоркіна К., Блага А., Мойса Б. та ін. ; за заг. ред. А. Бущенко, Б. Крикливенко. – К., 2016. – 47 с.

Корнієнко-Зенкова Н. М. Створення державою передумов для реалізації конституційного права людини знати свої права та обов'язки

У статті розглядається недосліджена в літературі проблема створення державою передумов належної реалізації конституційного права кожного знати свої права та обов'язки. Досліджуються міжнародно-правові акти щодо відповідного обов'язку держави зі створення таких передумов. Аналізуються форми забезпечення цих передумов, законодавчі, адміністративні та інші заходи, необхідні для ефективних гарантій прав і свобод людини в Україні, зокрема взаємодія держави з міжнародними програмами і проектами.

Ключові слова: передумови реалізації права знати права, законодавчі заходи, адміністративні заходи, освіта в галузі прав людини, загальна правова освіта, захист прав людини.

Korniienko-Zienkova N. Creation by the state of preconditions for realization of the constitutional right of the person to know the rights and duties

The article deals with the problem of creating by the state the prerequisites for the proper implementation of the constitutional right of everyone to know their rights and obligations. We study international legal acts concerning the corresponding duty of the state to create such prerequisites. Forms of ensuring these prerequisites, legislative, administrative and other measures necessary for effective guarantees of human rights and freedoms in Ukraine, including interaction of the state with international programs and projects are analyzed.

It was noted that in December 1998 the UN General Assembly adopted a Declaration on the Right and Obligation of Individuals, Groups and Organizations to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms. According to the Declaration, the main responsibility and duty to promote and protect human rights and fundamental freedoms lies with the state. Each state carries out such legislative, administrative and other measures, which are necessary for ensuring effective guarantees of rights and freedoms. The State is responsible for the adoption of legislative, judicial, administrative or other appropriate measures to promote the understanding of all its civilian, political, economic, social and cultural rights by all persons under its jurisdiction.

It is argued that by promoting the understanding of each of its civil, political and other rights by the said legislative, administrative, judicial and other appropriate measures, the preconditions for the implementation of the right guaranteed by Article 57 of the Constitution of Ukraine to know their rights and obligations should be created and ensured by the said legislative, administrative, judicial and other appropriate measures. However, the forms of provision of such prerequisites, as practice shows, can be very diverse.

In particular, such forms include measures in connection with the All-Ukrainian week of law, the publication of specialized target educational and scientific-practical literature (textbooks, manuals, thematic practical and scientific-practical comments of legislation on various issues, etc.), school education in the field of human rights as the most important and necessary form of creation and provision of prerequisites for the implementation of the constitutional human right to know their rights and responsibilities, general law education – self-education, in the implementation of which an important role belongs to library institutions, the interaction of the state with the relevant target national and international programs and projects that are subordinated to the promotion of the protection of human rights and the development of a rule-of-law in Ukraine.

It is concluded that certain steps have been taken by the state to create and ensure the preconditions for the implementation of the rights guaranteed in Article 57 of the Constitution of Ukraine to know their rights and obligations. At the same time, the activity in this sphere is not systematic and consistent, decisions taken are often not fulfilled, due to the lack of interest of the authorities in this area, the lack of proper organization in the activities of bodies and officials of state power.

Key words: preconditions for the realization of the right to know the rights, legislative measures, administrative measures, education in the field of human rights, general legal education, protection of human rights.

УДК 342.7

Тетяна Анатоліївна Костецька,
старший науковий співробітник
відділу конституційного права
та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук, доцент

КОНТРОЛЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ, ЙОГО ВИДИ

Постановка проблеми. Однією з найбільш складних та значущих проблем у контексті загальної тенденції побудови в Україні демократичної, правової, соціальної держави, формування і розвитку життєздатного громадянського суспільства є визначення та здійснення цілісної системної стратегії функціонування інформаційної сфери, її правового забезпечення. Підкреслюючи значення інформаційної сфери, фахівці наголошують, що від неї в сучасний період «напрямку залежить